

الفصل الرابع مقدمه الواجب

عقل امتثالی وجوب مقدمه واجب را اثبات می کند

مقدمه واجب را که عقل امتثالی ما می گوید واجب است؛ آیا از اینجا می توانیم نتیجه بگیریم که شرع هم می گوید واجب است؟

تعریف مقدمه: ما بتوصل بها إلى شيء آخر على وجه لولاها لما أمكن تحصيله

چه مقدمه منحصره (راه دیگری نباشد) و چه غیر منحصره (راه دیگری باشد) باشد

قول مشهور

مقدمه واجب مطلقا (عقلی و شرعی) واجب است

نظر مصنف
عقلا واجب ولی شرعا واجب نیست

شریعت بخواهد بگوید یا برای بعث به انجام فعل است پیدا نکردی امر او به انجام مقدمه چه فایده دارد؟

اگر هم بحث بعث نیست و با امر کردن شارع به خود فعل من بعث به انجامش پیدا کردم همین که مقدمه را وضع بکنم من برای اینکه خود فعل را که به سمتش بعث پیدا کردم انجام بدهم این مقدمه را هم انجام خواهیم داد و امر دوباره به آن لغو خواهد بود

تشریح مثل این کار امری قبیح است و کار قبیح هم از شارع حکیم صادر نمی شود

تفصیل بین مقدمه ای که سبب است و مقدمه ای که شرط است واجب است و مقدمه ای که شرط است واجب نیست

با تفصیل بین شرط شرعی مثل طهارت برای نماز و شرط عقلی مثل استطاعت برای وجوب حج

کسانی قائل به تفصیل شدند

یا تفصیل بین مقدمه موصله و غیر موصله

مقدمه ای که سبب است واجب است و مقدمه ای که شرط است واجب نیست

مقدمه ای که شرط شرعی باشد واجب است و مقدمه ای که شرط عقلی باشد واجب نیست

مقدمه موصله واجب است و غیر موصله واجب نیست

و تفصیل دیگری که گفتند

ملاک تقسیم: تقسیم به لحاظ خود مقدمه

تقسیم ۱

داخلی: اجزاء نسبت به کل

خارجی: هر چیزی که یک شیء متوقف بر آن چیز است و وجودی مستقل خارج از وجود آن شیء دارد

وجه تسمیه: به علت اینکه جز داخل در قوام کل است به آن مقدمه داخلی می گویند مثل نماز که همه اجزاء آن نسبت به آن مقدمه داخلی هستند

مثال وضو نسبت به نماز

ملاک تقسیم: تقسیم به لحاظ حکم کننده مقدمه

تقسیم ۲

عقلیه: مقدمه بودن آن مقدمه را عقل می گوید

شرعیه: مقدمه بودن آن مقدمه را شرع می گوید

عادیه: مقدمه بودن آن مقدمه را عادت می گوید

توقف حج بر قطع مسافت

توقف نماز بر طهارت

توقف بالا رفتن از سطحی بر نصب نردبان

ملاک تقسیم: تقسیم به لحاظ ذی المقدمه

تقسیم ۳

وجود: مقدمه ای است که وجود ذی المقدمه متوقف بر آن است

صحت: مقدمه ای است که صحت ذی المقدمه متوقف بر آن است

وجوب: مقدمه ای است که وجوب ذی المقدمه متوقف بر آن است

علم: مقدمه ای است که تحقق ذی المقدمه متوقف بر علم به آن است

تقدم مسبب بر سبب

تقدم طی مسیر بر حج

توقف عقد فضولی بر اجازه مالک

توقف وجوب حج بر استطاعت

اگر علم به قبله نباشد باید به چهار جهت خوانده شود

این دو مقدمه را که هیچ کس نرفته که وجوب شرعی دارند، مقدمه علمی به عقل امتثالی واجب است و مقدمه وجوب حتی به عقل امتثالی هم واجب نیست

ملاک تقسیم: کیفیت اثر گذاری مقدمه بر ذی المقدمه

تقسیم ۴

سبب: مقدمه سبب ذی المقدمه است؛ یعنی وجود مسبب به سبب این مقدمه است

شرط: مقدمه شرط ذی المقدمه است؛ سببیت را تمام می کند

معد: مقدمه زمینه ساز تحقق ذی المقدمه است؛ مقدمه معلول را به علت نزدیک می کند

مانع: مقدمه مانع تحقق ذی المقدمه است؛ مقدمه از اثر گذاری علت جلوگیری می کند

مجاورت آتش با پنبه شرط احتراق پنبه

طهارت شرط صحت نماز

خشک بودن چوب شرط آتش گرفتن در مجاورت با آتش

استطاعت مالی شرط وجوب حج

یا شرط فاعلیت فاعل است؛ شرط وجوب

یا شرط قابلیت فاعل

مقدمه زمین ساز تحقق ذی المقدمه است؛ مقدمه معلول را به علت نزدیک می کند

مقدمه مانع تحقق ذی المقدمه است؛ مقدمه از اثر گذاری علت جلوگیری می کند

حدث که مانع صحت نماز است

اگر علم به قبله نباشد باید به چهار جهت خوانده شود

ملاک تقسیم: اثر مقدمه در واجب مؤقت یا زمان دار

تقسیم ۵

مفوته: مقدمه ای که عقل حکم به وجوب اتیان آن قبل از ذی المقدمه می کند به وجهی که اگر آن مقدمه اتیان نشود اتیان واجب در وقت خودش ممکن نمی شود

غیر مفوته: مقدمه ای که مفوته نیست

مثال طی طریق برای حج قبل از رسیدن ایام حج

انجام غسل جنابت قبل از طلوع فجر برای روزه

ملاک تقسیم: نیت در مقدمه

تقسیم ۶

عبادی: برای انجام آن مقدمه نیت شرط است

غیر عبادی: برای انجام آن مقدمه نیت شرط نیست

وضو و غسل و تیمم برای عبادات

تطهیر لباس برای نماز

قطع مسافه برای حج

تهیه کننده: عقیل رضائیب

www.talabagi.blog.ir

طلبگی یعنی پا به رکابی